

กสม. ๑

รายงานผลการตรวจสอบ
การละเมิดสิทธิมนุษยชน



คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

วันที่ ๑๐ เดือน สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๔

รายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๑๓๘/๒๕๖๔

เรื่อง สิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย อันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร กรณีกล่าวอ้างว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจมีพฤติการณ์ไม่เหมาะสมและไม่แจ้งคำสั่งในการตั้งจุดตรวจ จุดสกัด

ผู้ร้อง ปกปิดชื่อ

ผู้ถูกร้อง เจ้าหน้าที่ตำรวจ สถานีตำรวจภูธรกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

๑. ความเป็นมา

ผู้ร้องได้ร้องเรียนต่อคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ตามคำร้องที่ ๔๖/๒๕๖๔ ลงวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๖๔ กล่าวอ้างว่า เมื่อประมาณเดือนพฤษภาคม ๒๕๖๒ เวลาใกล้ค่ำ ผู้ถูกร้องได้เรียกให้ผู้ร้องตรวจหรือทดสอบหาสารเสพติดในร่างกาย ผู้ร้องได้ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ถ่ายทอดสด (Live) เหตุการณ์ในขณะนั้น ผู้ถูกร้องจึงไม่ทำการทดสอบหาสารเสพติดแก่ผู้ร้อง ในระหว่างปฏิบัติหน้าที่ ผู้ถูกร้องใช้คำพูดและแสดงกิริยาไม่เหมาะสมต่อผู้ร้องซึ่งเป็นบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศและมีลักษณะข่มขู่ให้ผู้ร้องหวาดกลัว นอกจากนี้ การตั้งจุดตรวจของผู้ถูกร้องไม่เป็นไปตามกฎหมาย เช่น ตั้งจุดตรวจเวลากลางคืนในบริเวณที่มีแสงสว่างไม่เพียงพอต่อการมองเห็น ไม่แสดงหนังสือคำสั่งตั้งจุดตรวจให้ผู้ร้องหรือประชาชนทั่วไปตรวจดู เป็นต้น จึงขอให้ตรวจสอบและเสนอแนะให้สถานีตำรวจภูธรกุมภวาปี รวมทั้งหน่วยงานในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติทุกพื้นที่จัดสรรเจ้าหน้าที่ตำรวจหญิงหรือเพิ่มอัตรากำลังตำรวจหญิงให้เพียงพอในการปฏิบัติหน้าที่ต่อบุคคลเพศที่สาม และปฏิบัติตามกฎหมาย กฎระเบียบ ประกาศ ในการตั้งจุดตรวจอย่างเคร่งครัด รวมทั้งให้ประชาชนมีสิทธิในการขอข้อมูลข่าวสารของทางราชการ

๒. การพิจารณาคำร้องเบื้องต้น

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติพิจารณาจากข้อเท็จจริงเบื้องต้นแล้วเห็นว่า พฤติการณ์ตามที่ผู้ร้องกล่าวอ้างเป็นกรณีเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย อันเกี่ยวเนื่องกับสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ซึ่งอยู่ในหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

/ตามพระราช...

ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๒๖ ดังนี้

๑) ประเด็นขอให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติตรวจสอบและเสนอแนะให้สถาบันตำรวจภูธรภูมิภาคทั่วประเทศ รวมทั้งหน่วยงานในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติทุกพื้นที่ที่จัดสรรเจ้าหน้าที่ตำรวจหญิงหรือเพิ่มอัตรากำลังตำรวจหญิงให้เพียงพอในการปฏิบัติหน้าที่ต่อบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศนั้น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเห็นควรรับไว้ดำเนินการจัดทำข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน รวมทั้งข้อเสนอแนะในการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือคำสั่งใด ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับหลักสิทธิมนุษยชน ซึ่งอยู่ระหว่างการพิจารณาดำเนินการ

๒) ประเด็นขอให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติตรวจสอบและเสนอแนะให้สถาบันตำรวจภูธรภูมิภาคทั่วประเทศ รวมทั้งหน่วยงานในสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติทุกพื้นที่ปฏิบัติตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ประกาศ ในการตั้งจุดตรวจอย่างเคร่งครัด รวมทั้งให้ประชาชนมีสิทธิในการขอข้อมูลข่าวสารของทางราชการ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเห็นควรรับไว้เป็นคำร้องเพื่อดำเนินการตรวจสอบตามคำร้องนี้

๓. การตรวจสอบ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้มอบหมายให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการตรวจสอบตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ และระเบียบคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. ๒๕๖๑ และที่แก้ไขเพิ่มเติม พนักงานเจ้าหน้าที่ได้ตรวจสอบโดยพิจารณาจากการชี้แจงข้อเท็จจริงและพยานหลักฐาน ดังต่อไปนี้

๑) วิดีโอบันทึกภาพเคลื่อนไหวที่แนบมาเป็นหลักฐานของผู้ร้อง

๒) บันทึกการให้ถ้อยคำของผู้ร้องต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๖๔ ณ ที่ว่าการอำเภอเมืองอุดรธานี จังหวัดอุดรธานี

๓) หนังสือสถานีตำรวจภูธรภูมิภาคฯ ที่ ดช ๐๐๑๙(อด).(๑๕)๖/๓๒๐ ลงวันที่ ๒๑ เมษายน ๒๕๖๔ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

๔. ความเห็นคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้พิจารณาคำร้อง ข้อเท็จจริงฝ่ายผู้ร้อง ฝ่ายผู้ถูกร้อง บทบัญญัติของกฎหมาย และหลักสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องแล้ว ข้อเท็จจริงรับฟังในเบื้องต้นได้ว่า ตามวันและเวลาที่ผู้ร้องกล่าวอ้าง ผู้ถูกร้องได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาให้ตั้งจุดตรวจ จุดสกัด เพื่อป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดและกวดขันวินัยจราจร บริเวณถนนกุ่มกาวปี – ศรีธาตุ ซึ่งเป็นทางเดินรถสองช่องทางสวนทางกัน ช่วงเวลาประมาณ ๑๙.๐๐ – ๑๙.๓๐ น. บริเวณจุดตรวจ จุดสกัดดังกล่าวมีแสงไฟส่องลงมาจากรoad ไฟฟ้า ผู้ถูกร้องได้ตั้งกรวยจราจรเป็นแนวยาวตามกึ่งกลางถนน ตั้งป้ายไฟหยุดตรวจซึ่งเป็น

/ป้ายสามเหลี่ยม...

ป้ายสามเหลี่ยมมีไฟนีออนสีขาวติดอยู่ข้างป้ายทั้งสองด้านและมีไฟหมุนสีแดงติดอยู่ด้านจั่วสามเหลี่ยม รวมทั้งได้มีการถือกระบอกไฟพระพิรุณแบบพกพาไว้ประจำตัวโบกไปมา ในระหว่างผู้ร้องปฏิบัติหน้าที่นั้น ผู้ร้องได้ใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ถ่ายทอดสด (Live) สอบถามแสดงความคิดเห็นต่าง ๆ พร้อมกับตั้งข้อสังเกตถึงการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ร้องว่าชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ เช่น การตั้งจุดตรวจ จุดสกัดอยู่บริเวณใกล้แยกสัญญาณไฟจราจร ไม่มีผู้ควบคุมจุดตรวจ จุดสกัดอยู่ปฏิบัติหน้าที่ตามที่มีแผนป้ายแสดงยศ ชื่อ นามสกุล และตำแหน่งไว้ ไม่มีพนักงานสอบสวนอยู่ปฏิบัติหน้าที่เปรียบเทียบปรับ มีเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งมิใช่ตำรวจจราจรอยู่ที่จุดตรวจ จุดสกัด เป็นต้น รวมทั้งขอทราบหนังสือคำสั่งที่เกี่ยวข้องกับการตั้งจุดตรวจ จุดสกัด โดยผู้ร้องได้เรียกขอตรวจบัตรประจำตัวประชาชนของผู้ร้อง ซึ่งผู้ร้องก็ได้แสดงบัตรประจำตัวประชาชนดังกล่าวในครั้งแรกที่มีการร้องขอ แต่ปฏิเสธที่จะแสดงเมื่อผู้ร้องขอเรียกตรวจซ้ำอีกครั้ง เมื่อผู้ร้องทราบบว่า ผู้ร้องใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ถ่ายทอดสด (Live) ทางเฟซบุ๊ก จึงแจ้งให้ผู้ร้องทราบว่า หากทำให้ตำรวจเสียหายจะดำเนินคดีตามกฎหมาย หลังจากนั้นผู้ร้องยังคงใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ถ่ายทอดสด (Live) ต่อไป โดยระหว่างที่ผู้ร้องสอบถามหรือตั้งข้อสังเกตเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่นั้น บางกรณีผู้ร้องก็ได้ตอบข้อซักถามหรือข้อสังเกตดังกล่าว หรือปฏิบัติตามความประสงค์ของผู้ร้องที่ให้ถอดหน้ากากอนามัยขณะสนทนาต่อกัน บางกรณีผู้ร้องก็นิ่งเสียไม่ตอบโต้ หรือแจ้งผู้ร้องด้วยตนเองไม่ให้ใช้วาจาโต้ตอบผู้ร้อง โดยกรณีที่ผู้ร้องขอทราบเอกสารราชการที่เกี่ยวข้องกับการตั้งจุดตรวจ จุดสกัดนั้น ผู้ร้องได้แจ้งต่อผู้ร้องว่า ผู้ร้องสามารถยื่นคำร้อง ณ สถานีตำรวจภูธรภูมิกวาวปี เพื่อขอให้เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับคำสั่งในการตั้งจุดตรวจ จุดสกัดได้ โดยไม่ปรากฏเหตุการณ์ที่ผู้ร้องได้เรียกให้ผู้ร้องตรวจหรือทดสอบหาสารเสพติดจากปัสสาวะแต่อย่างใด

กรณีตามคำร้องมีปัญหาที่ต้องพิจารณา ๒ ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่หนึ่ง ผู้ร้องได้กระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อผู้ร้อง กรณีการปฏิบัติหน้าที่ในการตั้งจุดตรวจ จุดสกัดหรือไม่ อย่างไร

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐^๑ ได้รับรองให้บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

/โดยปราศจาก...

^๑ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

มาตรา ๒๗ บุคคลย่อมเสมอกันในกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพ และได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน

ฯลฯ

ฯลฯ

การเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ไม่ว่าด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ ความพิการ สภาพทางกายหรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทางเศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ หรือเหตุอื่นใด จะกระทำมิได้

ฯลฯ

ฯลฯ

มาตรา ๒๘ บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย

ฯลฯ

ฯลฯ

การค้นตัวบุคคลหรือการกระทำใดอันกระทบกระเทือนต่อสิทธิหรือเสรีภาพในชีวิตหรือร่างกายจะกระทำมิได้ เว้นแต่มีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติ

ฯลฯ

ฯลฯ

โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ และได้ให้การรับรองสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของบุคคลไว้ โดยการค้นตัวบุคคลหรือการกระทำได้อันกระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายจะกระทำได้ ต่อเมื่อมีเหตุตามที่กฎหมายบัญญัติไว้เท่านั้น สอดคล้องตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง^๒ ซึ่งได้รับรองสิทธิและเสรีภาพดังกล่าวไว้เช่นเดียวกัน ขณะที่รัฐจักต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามและบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด^๓ เพื่อเป็นไปโดยมีประสิทธิภาพ เป็นธรรม และไม่เลือกปฏิบัติ เมื่อพิจารณากรณีตามคำร้องซึ่งเป็นเรื่องการปฏิบัติเกี่ยวกับการตั้งจุดตรวจ จุดสกัดของเจ้าหน้าที่ตำรวจ สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้มีหนังสือ ตร. ที่ ๐๐๐๗.๓๔/๕๕๗๘ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๖ เรื่อง กำชับมาตรการปฏิบัติเกี่ยวกับการตั้งด่านตรวจ จุดตรวจ และจุดสกัด และหนังสือ ตร. ที่ ๐๐๐๗.๓๔/๖๘๑ ลงวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๖๔ เรื่อง มาตรการปฏิบัติเกี่ยวกับการตั้งจุดตรวจเพื่อ บังคับใช้กฎหมายว่าด้วยจราจรทางบกและความผิดอื่นที่เกี่ยวข้องกับรถ หรือการใช้ทาง เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายของเจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ และไม่กระทบสิทธิของ ประชาชนผู้ใช้ทางเกินสมควร ซึ่งตามมาตรการดังกล่าวของสำนักงานตำรวจแห่งชาติได้มีการเน้นย้ำให้ เจ้าหน้าที่ตำรวจปฏิบัติหน้าที่ต้องใช้กิริยาวาจาสุภาพ หากจำเป็นให้อธิบายหน้าที่ วิธีการและขั้นตอน ตามหลักกฎหมาย หากผู้ขับขี่หรือบุคคลใดก่อความวุ่นวาย หรือไม่ให้ความร่วมมือ เจ้าหน้าที่ตำรวจ จะต้องควบคุมอารมณ์และยึดถือการปฏิบัติในกรอบของกฎหมาย อีกทั้งข้อเสนอแนะว่าด้วยแนวปฏิบัติ ด้านการส่งเสริมความเสมอภาคและขจัดการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศ ตามพระราชบัญญัติ ความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. ๒๕๕๘ ได้กำหนดแนวปฏิบัติด้านการใช้ถ้อยคำ ภาษา และกิริยาท่าทาง ให้หน่วยงานภาครัฐและเอกชนควรให้ความรู้ ความเข้าใจแก่บุคลากรเกี่ยวกับคำศัพท์ที่เหมาะสม และ คำศัพท์ที่ไม่เหมาะสมในการใช้เรียกอัตลักษณ์ทางเพศหรือเพศภาวะของบุคคล โดยให้ละเว้นการใช้ คำศัพท์ที่ไม่เหมาะสม รวมทั้งไม่ควรแสดงลักษณะกิริยาท่าทางที่เป็นการแสดงออกถึงการล้อเลียน ดูหมิ่นเหยียดหยามในความเป็นหญิงความเป็นชาย หรือเพศสภาพอื่น

จากการตรวจสอบข้อเท็จจริงปรากฏว่า ในวันและเวลาที่เกิดเหตุ ผู้ถูกร้องได้ตั้งจุดตรวจ จุดสกัด โดยมีผู้ร้องใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ถ่ายทอดสด (Live) การปฏิบัติหน้าที่ของผู้ถูกร้อง พร้อมทั้งตั้ง ข้อสังเกตถึงการตั้งจุดตรวจ จุดสกัดว่าชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ โดยไม่ปรากฏเหตุการณ์ที่ผู้ถูกร้องเรียกให้ ผู้ร้องตรวจหรือทดสอบหาสารเสพติดจากปัสสาวะแต่อย่างใด โดยในระหว่างที่ผู้ร้องใช้โทรศัพท์เคลื่อนที่ /ถ่ายทอดสด...

^๒ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง
ข้อ ๙

๑. บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพและความปลอดภัยของร่างกาย บุคคลจะถูกจับกุมหรือควบคุมโดย อ้าเภอใจมิได้ บุคคลจะถูกทรมานหรือปฏิบัติอย่างโหดร้ายได้ ยกเว้นโดยเหตุและโดยเป็นไปตามกระบวนการที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

๒๓๖

๒๓๖

^๓ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

มาตรา ๕๓ รัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามและบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด

ถ่ายทอดสด (Live) ผู้ร้องได้สอบถาม แสดงความเห็น หรือตั้งข้อสังเกตต่อผู้ถูกร้องว่าการตั้งจุดตรวจ จุดสกัด ขอบด้วยกฎหมายหรือไม่ในหลายกรณี ซึ่งบางกรณีผู้ถูกร้องก็ได้ตอบข้อซักถาม บางกรณีผู้ถูกร้องก็นิ่งเสียไม่ตอบโต้ ส่วนกรณีการแจ้งผู้ถูกร้องด้วยตนเองไม่ทำให้เข้าใจว่าโต้ตอบผู้ร้องนั้น เห็นว่า การแจ้งดังกล่าวก็เป็นไปเพื่อเจตนาที่จะลดความตึงเครียดระหว่างกันภายหลังจากที่ผู้ร้องและผู้ถูกร้องได้มีการสนทนากันเป็นระยะเวลาหนึ่งแล้วเกี่ยวกับการขอตรวจคุ้บตรประจำตัวประชาชนซึ่งผู้ร้องปฏิเสธที่จะแสดงซ้ำอีกครั้ง รวมทั้งการแจ้งขอให้ถอดหน้ากากอนามัยขณะสนทนากับผู้ร้อง ส่วนกรณีที่ผู้ถูกร้องกล่าวกับผู้ร้องว่า หากนำไปเผยแพร่ทางสื่อสังคมออนไลน์ (Social media) ทำให้ตำรวจเสียหายจะดำเนินคดีตามกฎหมาย เห็นว่า การแจ้งดังกล่าวก็เป็นเพียงการบอกกล่าวให้ผู้ร้องระมัดระวังการนำเสนอข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Social media) เท่านั้น จึงยังไม่อาจรับฟังได้ว่าถ้อยคำดังกล่าวเป็นการข่มขู่ผู้ร้อง อีกทั้งจากการตรวจสอบข้อเท็จจริงยังไม่ปรากฏว่า ผู้ถูกร้องมีการใช้คำพูดไม่เหมาะสมหรือดูหมิ่น หรือมีการแสดงลักษณะกิริยาท่าทางล้อเลียน ดูหมิ่นเหยียดหยามในความเป็นหญิงความเป็นชาย หรือเพศสภาพอื่นต่อผู้ร้องแต่อย่างใด กรณีจึงยังรับฟังไม่ได้ว่า ผู้ถูกร้องได้กระทำหรือละเลยการกระทำอันเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนต่อผู้ร้องในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ตั้งจุดตรวจและจุดสกัด เห็นควรยุติเรื่อง

ประเด็นที่สอง ผู้ร้องถูกจำกัดสิทธิในการได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารของราชการหรือไม่ อย่างไร

พิจารณาแล้วเห็นว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐^๔ ได้รับรองสิทธิในการได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานของรัฐ ขณะที่รัฐมีหน้าที่เปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารที่มีใช้ข้อมูลเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐหรือเป็นความลับของทางราชการ และจัดให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารดังกล่าวได้โดยสะดวก ซึ่งพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐ ได้กำหนดบทบัญญัติที่สอดคล้องกับสิทธิดังกล่าวของประชาชนในการได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กฎหมายกำหนด

จากการตรวจสอบข้อเท็จจริงปรากฏว่า ผู้ร้องได้สอบถามและขอทราบข้อมูลเกี่ยวกับคำสั่งในการตั้งจุดตรวจ จุดสกัด อันเป็นข้อมูลข่าวสารของราชการ โดยประสงค์ให้เปิดเผยพื้นที่ ณ สถานที่ซึ่งเป็นจุดตรวจ จุดสกัด ซึ่งผู้ถูกร้องได้แจ้งต่อผู้ร้องให้ทราบว่า หากผู้ร้องมีข้อสงสัยหรือประสงค์จะทราบ /ข้อมูลเกี่ยวกับ...

^๔ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

มาตรา ๔๑ บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิ

(๑) ได้รับทราบและเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานของรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ

ฯลฯ

ฯลฯ

มาตรา ๕๙ รัฐต้องเปิดเผยข้อมูลหรือข่าวสารสาธารณะในครอบครองของหน่วยงานของรัฐที่มีใช้ข้อมูลเกี่ยวกับความมั่นคงของรัฐหรือเป็นความลับของทางราชการตามที่กฎหมายบัญญัติ และต้องจัดให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารดังกล่าวได้โดยสะดวก

ข้อมูลเกี่ยวกับคำสั่งในการตั้งจุดตรวจ จุดสกัด สามารถยื่นคำร้องที่สถานีตำรวจภูธรภูมิกวาศให้เปิดเผย
ข้อมูลดังกล่าวได้ แสดงให้เห็นว่า ผู้ถูกร้องได้แจ้งให้ผู้ร้องทราบถึงสิทธิในการขอข้อมูลข่าวสารต่อ
หน่วยงานของรัฐซึ่งเป็นผู้ครอบครองข้อมูลข่าวสารดังกล่าวได้ด้วยตนเองโดยตรง และหน่วยงานต้นสังกัด
ของผู้ถูกร้องย่อมมีหน้าที่ตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐^๕ ในการเปิดเผยหรือ

/จัดหาข้อมูล...

^๕ พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. ๒๕๔๐

มาตรา ๙ ภายใต้บังคับมาตรา ๑๔ และมาตรา ๑๕ หน่วยงานของรัฐต้องจัดให้มีข้อมูลข่าวสารของ
ราชการอย่างน้อยดังต่อไปนี้ไว้ให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่คณะกรรมการกำหนด

(๑) ผลการพิจารณาหรือคำวินิจฉัยที่มีผลโดยตรงต่อเอกชน รวมทั้งความเห็นแย้งและคำสั่งที่เกี่ยวข้องใน
การพิจารณาวินิจฉัยดังกล่าว

(๒) นโยบายหรือการตีความที่ไม่เข้าข่ายต้องลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาตามมาตรา ๗ (๔)

(๓) แผนงาน โครงการ และงบประมาณรายจ่ายประจำปีของปีที่กำลังดำเนินการ

(๔) คู่มือหรือคำสั่งเกี่ยวกับวิธีปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งมีผลกระทบต่อสิทธิหน้าที่ของเอกชน

(๕) สิ่งพิมพ์ที่ได้มีการอ้างอิงถึงตามมาตรา ๗ วรรคสอง

(๖) สัญญาสัมปทาน สัญญาที่มีลักษณะเป็นการผูกขาดตัดตอนหรือสัญญาาร่วมทุนกับเอกชนในการจัดทำ

บริการสาธารณะ

(๗) มติคณะรัฐมนตรี หรือมติคณะกรรมการที่แต่งตั้งโดยกฎหมาย หรือโดยมติคณะรัฐมนตรี ทั้งนี้ ให้ระบุ
รายชื่อรายงานทางวิชาการ รายงานข้อเท็จจริง หรือข้อมูลข่าวสารที่นำมาใช้ในการพิจารณาไว้ด้วย

(๘) ข้อมูลข่าวสารอื่นตามที่คณะกรรมการกำหนด

ข้อมูลข่าวสารที่จัดให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้ตามวรรคหนึ่ง ถ้ามีส่วนที่ต้องห้ามมิให้เปิดเผยตามมาตรา
๑๔ หรือมาตรา ๑๕ อยู่ด้วย ให้ลบหรือตัดทอนหรือทำโดยประการอื่นใดที่ไม่เป็นการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารส่วนนั้น

บุคคลไม่ว่าจะมีส่วนได้เสียเกี่ยวข้องหรือไม่ก็ตาม ย่อมมีสิทธิเข้าตรวจดู ขอสำเนาหรือขอสำเนาที่มี
คำรับรองถูกต้องของข้อมูลข่าวสารตามวรรคหนึ่งได้ ในกรณีที่เหมาะสมหน่วยงานของรัฐโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการ
จะวางหลักเกณฑ์เรียกค่าธรรมเนียมในการนั้นก็ได้อีก ในกรณีนี้ให้คำนึงถึงการช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยประกอบด้วย ทั้งนี้ เว้นแต่
จะมีกฎหมายเฉพาะบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

ฯลฯ

ฯลฯ

มาตรา ๑๑ นอกจากข้อมูลข่าวสารของราชการที่ลงพิมพ์ในราชกิจจานุเบกษาแล้ว หรือที่จัดไว้ให้ประชาชน
เข้าตรวจดูได้แล้วหรือที่มีการจัดให้ประชาชนได้ค้นคว้าตามมาตรา ๑๖ แล้ว ถ้าบุคคลใดขอข้อมูลข่าวสารอื่นใดของราชการและ
คำขอของผู้นั้นระบุข้อมูลข่าวสารที่ต้องการในลักษณะที่อาจเข้าใจได้ตามควร ให้หน่วยงานของรัฐผู้รับผิดชอบจัดหาข้อมูลข่าวสาร
นั้นให้แก่ผู้ขอภายในเวลาอันสมควร เว้นแต่ผู้นั้นขอจำนวนมากหรือบ่อยครั้งโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร

ข้อมูลข่าวสารของราชการใดมีสภาพที่อาจบอบสลายง่าย หน่วยงานของรัฐจะขอขยายเวลาในการจัดหาให้หรือ
จะจัดทำสำเนาให้ในสภาพอย่างหนึ่งอย่างใดเพื่อมิให้เกิดความเสียหายแก่ข้อมูลข่าวสารนั้นก็ได้อีก

ข้อมูลข่าวสารของราชการที่หน่วยงานของรัฐจัดหาให้ตามวรรคหนึ่งต้องเป็นข้อมูลข่าวสารที่มีอยู่แล้วในสภาพ
ที่พร้อมจะให้ได้ มิใช่เป็นการต้องไปจัดทำ วิเคราะห์ จำแนก รวบรวม หรือจัดให้มีขึ้นใหม่ เว้นแต่เป็นการแปรสภาพเป็นเอกสารจาก
ข้อมูลข่าวสารที่บันทึกไว้ในระบบการบันทึกภาพหรือเสียง ระบบคอมพิวเตอร์หรือระบบอื่นใด ทั้งนี้ ตามที่คณะกรรมการกำหนด
แต่ถ้าหน่วยงานของรัฐเห็นว่ากรณีเช่นนั้นมิใช่การแสวงหาผลประโยชน์ทางการค้า และเป็นเรื่องที่น่าจำเป็นเพื่อปกป้องสิทธิเสรีภาพ
สำหรับผู้นั้นหรือเป็นเรื่องที่จะเป็นประโยชน์แก่สาธารณะ หน่วยงานของรัฐจะจัดหาข้อมูลข่าวสารนั้นให้ก็ได้

บทบัญญัติวรรคสามไม่เป็นการห้ามหน่วยงานของรัฐที่จะจัดให้มีข้อมูลข่าวสารของราชการใดขึ้นใหม่ให้แก่
ผู้ร้องขอหากเป็นการสอดคล้องด้วยอำนาจหน้าที่ตามปกติของหน่วยงานของรัฐนั้นอยู่แล้ว

ให้นำความในมาตรา ๙ วรรคสอง วรรคสาม และวรรคสี่ มาใช้บังคับแก่การจัดหาข้อมูลข่าวสารให้ตามมาตรา

โดยอนุโลม

จัดหาข้อมูลข่าวสารให้กับประชาชนที่มายื่นคำขอเป็นการเฉพาะรายภายในเวลาอันสมควร ตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กฎหมายกำหนด โดยหน่วยงานของรัฐจำต้องพิจารณาลักษณะของข้อมูลข่าวสารว่าเป็น ข้อมูลข่าวสารที่เปิดเผยได้ หรือข้อมูลข่าวสารที่อาจมีบางส่วนอยู่ในหลักเกณฑ์กำหนดยกเว้นให้ไม่ต้อง เปิดเผย หรือข้อมูลข่าวสารที่อาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผย เพื่อประกอบการมีคำสั่งเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของ ราชการ อันถือเป็นดุลพินิจโดยเฉพาะของเจ้าหน้าที่ของรัฐตามลำดับสายการบังคับบัญชา ซึ่งเมื่อ พิจารณาข้อเท็จจริงในส่วนนี้แล้วจึงเห็นว่า การที่ผู้ถูกร้องไม่เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับคำสั่งในการตั้งจุดตรวจ จุดสกัดโดยทันทีย่อมถือเป็นการกระทำอันมีเหตุผลสมควร ประกอบกับผู้ถูกร้องได้แจ้งให้ผู้ร้องทราบถึง สิทธิอันพึงมีของตนในการร้องขอข้อมูลข่าวสารของราชการแล้ว ในชั้นนี้จึงเห็นว่า สิทธิในการได้รับทราบ และเข้าถึงข้อมูลหรือข่าวสารของราชการของผู้ร้องไม่ได้ถูกจำกัดแต่อย่างใด เห็นควรยุติเรื่องเช่นเดียวกัน

ทั้งนี้ ในส่วนที่ผู้ร้องตั้งข้อสังเกตถึงการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ถูกร้องในหลายกรณี ทั้งการตั้ง จุดตรวจ จุดสกัดอยู่บริเวณใกล้แยกสัญญาณไฟจราจร ไม่มีผู้ควบคุมจุดตรวจ จุดสกัดอยู่ปฏิบัติหน้าที่ ไม่มีพนักงานสอบสวนอยู่ปฏิบัติหน้าที่เปรียบเทียบปรับ มีเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งมิใช่ตำรวจจราจรอยู่ที่จุดตรวจ จุดสกัด รวมถึงบริเวณที่ตั้งจุดตรวจ จุดสกัดมีแสงสว่างไม่เพียงพอต่อการมองเห็น โดยขอให้คณะกรรมการ สิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีข้อเสนอแนะไปยังสถานีตำรวจภูธรกุมภวาปี รวมทั้งหน่วยงานในสังกัดสำนักงาน ตำรวจแห่งชาติทุกพื้นที่ให้ปฏิบัติตามประกาศ กฎ ระเบียบ กฎหมาย ในการตั้งจุดตรวจ จุดสกัดอย่าง ครบครัดนั้น เห็นว่า กรณีดังกล่าวเป็นปัญหาเกี่ยวกับการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ได้วางหลักให้เจ้าหน้าที่ถือปฏิบัติ ตามหนังสือ ตร. ที่ ๐๐๐๗.๓๔/๕๕๗๘ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๖ /เรื่อง กำชับ...

มาตรา ๑๕ ข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ หน่วยงานของรัฐหรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐอาจมีคำสั่งมิให้เปิดเผยก็ได้ โดยคำนึงถึงการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายของหน่วยงานของรัฐ ประโยชน์สาธารณะ และประโยชน์ของเอกชนที่เกี่ยวข้องประกอบกัน

(๑) การเปิดเผยจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือ ความมั่นคงในทางเศรษฐกิจหรือการคลังของประเทศ

(๒) การเปิดเผยจะทำให้การบังคับใช้กฎหมายเสื่อมประสิทธิภาพ หรือไม่อาจสำเร็จตามวัตถุประสงค์ได้ ไม่ว่าจะ เกี่ยวกับการฟ้องคดี การป้องกัน การปราบปราม การทดสอบ การตรวจสอบ หรือการรู้แหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสารหรือไม่ก็ตาม

(๓) ความเห็นหรือคำแนะนำภายในหน่วยงานของรัฐในการดำเนินการเรื่องหนึ่งเรื่องใด แต่ทั้งนี้ไม่รวมถึง รายงานทางวิชาการ รายงานข้อเท็จจริง หรือข้อมูลข่าวสารที่นำมาใช้ในการทำความเข้าใจหรือคำแนะนำภายในดังกล่าว

(๔) การเปิดเผยจะก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิตหรือความปลอดภัยของบุคคลหนึ่งบุคคลใด

(๕) รายงานการแพทย์หรือข้อมูลข่าวสารส่วนบุคคลซึ่งการเปิดเผยจะเป็นการรุกรานสิทธิส่วนบุคคลโดย ไม่สมควร

๖) ข้อมูลข่าวสารของราชการที่มีกฎหมายคุ้มครองมิให้เปิดเผย หรือข้อมูลข่าวสารที่มีผู้ให้มาโดยไม่ประสงค์ ให้ทางราชการนำไปเปิดเผยต่อผู้อื่น

(๗) กรณีอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

คำสั่งมิให้เปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการจะกำหนดเงื่อนไขอย่างใดก็ได้ แต่ต้องระบุไว้ด้วยว่าที่เปิดเผย ไม่ได้เพราะเป็นข้อมูลข่าวสารประเภทใดและเพราะเหตุใด และให้ถือว่าการมีคำสั่งเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการเป็นดุลพินิจ โดยเฉพาะของเจ้าหน้าที่ของรัฐตามลำดับสายการบังคับบัญชา แต่ผู้ขออาจอุทธรณ์ต่อคณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูล ข่าวสารได้ตามที่กำหนดในพระราชบัญญัตินี้

เรื่อง กำชับมาตรการปฏิบัติเกี่ยวกับการตั้งด่านตรวจ จุดตรวจ และจุดสกัด และหนังสือ ตร. ที่ ๐๐๐๗.๓๔/๖๘๑ ลงวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๖๔ เรื่อง มาตรการปฏิบัติเกี่ยวกับการตั้งจุดตรวจเพื่อบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยจราจรทางบกและความผิดอื่นที่เกี่ยวข้องกับรถ หรือการใช้ทาง ซึ่งแม้ประเด็นปัญหาดังกล่าว จะไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายของผู้ร้องโดยตรง อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้พิจารณาและมีข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนต่อสำนักงานตำรวจแห่งชาติในประเด็นการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว ตามรายงานผลการตรวจสอบ ที่ ๓๖-๕๕/๒๕๖๔ ลงวันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๔ สรุปความได้ว่า สำนักงานตำรวจแห่งชาติควรกำกับดูแลการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจให้เป็นไปตามหนังสือ ตร. ที่ ๐๐๐๗.๓๔/๕๕๗๘ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๕๖ และหนังสือ ตร. ที่ ๐๐๐๗.๓๔/๖๘๑ ลงวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๖๔ รวมทั้งกำชับให้เจ้าหน้าที่ตำรวจจัดทำบันทึกการค้นไว้ทุกครั้ง เพื่อเป็นหลักประกันให้เกิดความโปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติจะได้ติดตามผลการดำเนินการตามข้อเสนอแนะมาตรการหรือแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ข้างต้นต่อไป

๕. มติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

อาศัยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ในคราวประชุม ด้านการคุ้มครองและมาตรฐานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ครั้งที่ ๓๕/๒๕๖๔ (๑๐) เมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๖๔ จึงมีมติให้ยุติเรื่อง

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ

| | |
|--------------------------------------|-----------------------------------|
| นางสาวพรประไพ กาญจนรินทร์ | ประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ |
| นางปรีดา คงแป้น | กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ |
| ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุชาติ เศรษฐมาลินี | กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ |
| นางสาวศยามล ไกยูรวงศ์ | กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ |
| นางสาวปิติกาญจน์ สิทธิเดช | กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ |
| นายวสันต์ ภัยหลีกลี้ | กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ |

